

4551.

J. 17 24.

D. SIGISMUNDI SCHMIEDERI,
Academ. Carolino - Imperial. Naturæ Curioforum
Socii, & Practici Lommacensis,

SCHEDIASMA

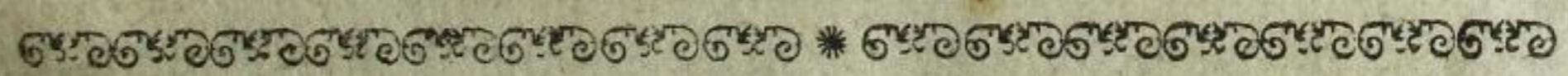
Curiosum Pathologico - Medicum

De

POLYPO OESOPHAGI VERMI-
FORMI RARISSIMO,

à

Quotidiano Pulveris sternutatorii Hispanici, vulgo
Spaniol, abusu progenito,
cum figuris æneis.

LIPSIÆ, MDCCLXII.

Chirurg.
27, 28

Chirurg.
618

Polypus

J. J.
PROOEMIUM.

Er varios casus, per tot discrimina rerum, eripimur terris. Omnes unum hanc in vitam habemus ingressum, diversum verò atque varium ex ista egressum. Omnes una manet mors, sed mille dantur viæ, per quas ad eam mortales ducuntur. Mille pereundi toto obveniunt die modi, & iisdem sæpiùs illum gelida abripit & suffocat aqua, aut insani maris absorbent fluctus; istum immanis dilania fera ac miserè discerpit; huic exitio palea existit futilis, vel alia res vilissima nulliusque momenti; illi insperatò vitæ terminum abbreviat herba lethifera aut culex ab-

abjectus; isti nullius pretii acicula mortem inopinato affert: hunc porro terribile prostermit fulmen; illum domus vel murus conquassat corruens, aut terra dehiscens magno cum ejulatu ad inferiora trudit; istum latrones in via trucidant crudeles, miserandumque post se reliquentes spectaculum: huic vitæ filum tacite diffuit fucosa & improba *Venus*; illi ignem vitalem extinguit immoderatus *Bacchus*; isti saliens sub inexhaustibili pectore flamma, *ira* nempe æstuans atque memor, cito affert interitum. Multos interimunt morbi chronici; multos acuti; multos denique leves initio, imo pro levisimis habiti, morbi omnem præter spem atque expectationem, viventium numero exturbant exterminant atque ejiciunt. Adeo pauci, imo paucissimi, naturali moriuntur morte! Qualia multiformis vitæ humanæ exitus exempla suo in *Theatro Tragico Dn. Adami*, dictus *Misander*, copiosè congeffit, omnibusque secure viventibus ob oculos pensitanda posuit. Quibus jure meritoque annumerandus venit præsens casus, oppido curiosus ac rarus, cujus sequentem in modum se habet.

HISTORIA MORBI.

Caupo quidam in pago Possewitz prope Pirnaviam, Johann-Gottfr. Große, vir annum 43 agens, temperamento sanguineo-phlegmatico, habituque ad cacochymiam admodum proclivi, ac sat notabili corporis mole gaudens, mirumque in
mo.

modum pulveris sternutatorii Hispanici, vulgo Spaniol) deli-
 ciis effascinatus, anno 1714 circa tempus vernale dolorem
 quendam urentem, a nimia dicti pulveris aliquando facta per
 nares attractione, in medio œsophagi persensit, inopinatoque
 non ita multo post deglutitionem nonnihil animadvertit impedi-
 tam. Quam obrem, auxilium quarens, Medicum quendam
 convenit, & de dolore, nunc quidem sopito, at in deglutitionis
 impedimentum mutato, queritur, cujus affectus causam in pi-
 tuitosa quadam ac viscida materia, interioribus œsophagi par-
 tibus adhaescente, Medicus ponens, convenientiapro ista inci-
 denda, resolvenda atque educenda, agro præscribit remedia,
 irritotamen successu maloque in dies indiesque adhuc ingrave-
 scente. Hinc ager nihillevaminis percipiens ad alium se con-
 fert, ejusve opem implorat, simulque affectus causam, infra
 suo loco paulo specialius reddendam, sibi probabilem, ipsi refert,
 quam verò hic flocci aestimans, aliamquè subesse asserens, agro
 remedia, pro, nescio quo, acido, spasmodicam hanc fibrillarum
 affectionem generante, corrigendo atque eliminando, equidem
 exhibet; at iterum absque successu sperato. Nullum igitur se-
 cunda vice effectum salutarem, hæctenus tam anxie exoptatum,
 ager observans, in auxilium rursus vocat alium, & quidem
 medicastrum rusticum, qui, prioris vestigia legens, pituitosam
 acrem vè materiam genuina ac verissimam hujus impeditæ
 deglutitionis liberioris existere causam, pariter pro re certissi-
 ma asserit, certo citoque, ut impudens id hominum genus, gra-
 vi animadversione utique dignum, solet, impedimentum hoc
 sese ablaturum, deglutitionemque liberiolem redditurum, cer-

tissimè pollicetur. *Varia hinc agro porrigit, quorum usus, insignis licèt pituitæ copia fueriteducta, planè denuo fuit inanis atque nullus, cum ne minima levaminis cujusdam pars agro inde fuerit allata. Deserens ergo & hujus hominis vani medelam æger, naturæ & tempori sese tantum committere animum induit, sponteque sua forsitan hoc malum iterum cessaturum firmiter sperat. Interim verò Peniculum Ventriculi, vulgò **Die Magen-Börste** | remedium illud barbarum, de quo multa hætenus inaudierat, consulit, istud applicat, ejusque ope sat notabilem equidem educit pituitosæ materiæ copiam, nullo tamen inde subsequente levamine. Ad quæstionem, num ex applicatione peniculi senserit dolorem? respondit: eum quidem se non sensisse, interim tamen difficilem, imò in ventriculi cavitatem ejus penetrationem hæud possibilem, ob quoddam in gula obstaculum perceptum, plenarium peniculi ingressum prohibens, fuisse. Paulo post, loco superati effectus salubris, magis magisque malum augeri animadvertit patiens, adeo, ut solida tandem alimenta hæud amplius assumere valeret, sed liquidis tantum, e.g. lacte, jusculo avenaceo tenui &c., famem sedare corpusque valde jam emaciatum nutrire cogeretur. Imò, tantum hic affectus demum sumsit incrementum, ut recensita jam liquida tenuia libere exinde deglutire hæud valuerit, sed mediante calamo stramineo ista absorbere necesse habuerit miser. Quamprimùm enim paulò liberius largiusque ea sorbere voluit atque deglutire, ea statim cum sonitu regurgitarunt, præsentaneum agro suffocationem minitata. Tandem hic, de cetero sanus, liberaque respiratione gaudens, denuo Medici cu-*
jus-

jusdam auxilium implorat, petitque, ut sibi suppetiæ ferantur. Hic, in affectus hujus admirandi causas occasionales paulò curatiùs inquirens, variaque ex eo quærens, alia inter quoque ea, de quibus superiùs jam nonnihil fuit adductum, audit: agrum nempe nimis in usum vocasse pulverem sternutatorium, eundemque dubio procul miserandi hujus mali primam extitisse causam occasionalem. Et, quo evidentior veriorque causa hæc appareat, factum fuisse refert ager, quo pulvis hic, præsertim siccissimus summeque volatilis, corpore aliquando calefacto, & sudoribus probè diffluente, naribus copiose intrusus, fortiterque inspiratus, non solum in asperam arteriam, verùm etiam in fauces & gulam usque, penetravit, tussim, eamque frequentem & molestam, nec non in gula ardorem, unà cum dolore primùm obtuso, sanguinisque sputo, excitavit. Ex quo tempore statim dolorem haud lenem, & hoc evanescente, deglutitionis impedimentum, fuisse exortum, ulterius confessus est ager, sancteque affirmavit, nunquam in vita simile, nec etiam vel levisimum, in œsophago percepisse deglutitionis impedimentum. Hæc omnia Medicus percipiens, excrescentiam quandam cartilagineam, ex læsione œsophagi obortam, adesse, agrumque in extremo vitæ periculo constitutum, pronunciat, cujus terminum, inevitabile nunc fatum, cui ager solum relinquendus erat, accelerare visum fuit. Ob nutritionis enim debite defectum corpus obesum adeo fuit extenuatum, ut magis τὸ σκελετῶν, quàm vivi hominis, faciem representarit. Ultimo liquidorum etiam ne guttulam quidem assumere amplius potuit, quo venit, ut post aliquot dierum spatium, mense Aprilis

li

li anni 1715. fame sitique incredibili emaciatus fractusque miserè tandem perierit. Cadaver quo aperiretur, causaque tam stupendi affectus detegeretur inque lucem protraheretur, vivens adhuc ager petiit, hac tamen conditione, ut absque sumtibus sectio institueretur, quod etiam ita factum fuit. Aperto itaque decenter nunc cadavere, ventriculus A in fig. 4 partesque internæ, a statu naturali adeo remota non fuerant inventæ, excepto tantum œsophago, qui a B usque ad C nonnihil contortus & pharyngem versus solito tenuior atque acuminatior apparuit, & quidem adeo, ut ejus apertura, alias satis ampla, vix pisum admittere fuerit visa. Quo autem, quæ intus forte laterent, nunc quoque luci exponerentur, ille incisus fuit, quo factò, ad omnium stuporem conspectui præsens delineata sese stitit insignis excrescentia carnea, per medium Fig. 1 & 3 ddd divisa, quæ in media œsophagi parte, eaque postica, qua spinæ dorsi adjacet initium (circa quod aliquid cujusdam materie, cruoris inspissati ad instar, cernebatur) sumens, ad pylorum usque sese ferè extendens, longitudine spatium sex digitorum transversalium, crassitie vero lumbricum insignem, tam in α quam in β , æquabat, cujus etiam faciem aliquo modo mentiebatur. Substantia hujus excrescentiæ (interdum CCC plicata, ut ex fig. 3 patet,) rectius polypi, erat carnosofibrillosa atque mollis, color verò ex albo rubicundus. Cultro Anatomico, & quidem facillimè, cum vel digitorum jam attactui cederet, auferebatur polypus sic rarissimus, quo ablato, pedes ejus vel potius radices, quibus in gula substantiam se insinuaverat, in conspectum veniebant, quarum vestigia bb ob nimiam

am

am suam brevitatem, multo elegantius in oesophago aperto, quam ipso in polypo, utpote qui arcte interiori adharebat tunica, conspici poterant, uti ex fig. 2. luculenter patet. Et sic impedita deglutitionis mortisque misera causa, de qua nemini haecenus quicquam ferè in mentem venerat, detecta nunc conspiciebatur, dignaque judicabatur, quae varioribus Medicorum Observationibus insereretur, publiceque proponeretur.

Talis itaque fuit viri hujus in optimo adhuc ætatis flore constituti lamentabilis vitæ exitus, cui procul dubio longius vitæ filum ducere fuisset concessum, diætam si servasset debitam, atque a nimio pulveris hujus usu provide se temperasset, ac in tempore, hoc est, in principio statim, oesophago adhuc dolente & sputo cruento nondum cessante, valetudinem suam ritè indicasset. Tantum refert in tempore venire, quod omnium est primum! Cum verò omnis morbi vera cognitio dimidiam, ut verissime dicitur, curationis absolvat partem, quæ in nostro, ut videtur, neglecta fuit, nemo etiam miretur, erroneam inde curationem, mortemque demum, ob malum inveteratum & ἀδυναμίαν curandi, exortam fuisse atque secutam. Hinc οἱ Ἴητροὶ, ait HIPPOCRATES de Morbis Mulier. Lib. I. p. 615. edit. Foësi, ἀμαρτάνουσιν ἐκ ἀτρεκέως πυ. θανόμενοι τὴν πρόφασιν τῆς νέσσης; & paulo post: Χρὴ ἐν ἀνερωσίᾳ ἀύλινα ἀτρεκέως τὸ αἷλιον. Sed, quis polypum heic latuisse divinare potuit, alias in naso præcipue ac corde nidulantem? Ita autem profecto res sese habet circa ea mala, interius latentia visumque nostrum plane subterfugentia, præsertim, cum sapissime sub alterius morbi facie nobis illudant, cujus illusionis exempla e multis in præsentem esse possunt; Abscessus Latens, vid. celeberrimi STAHLII Dissertat. de Hæctica Febre, abscessuum internorum comite; Malum Hypochondriacum & Scorbutus, in Christ. Johann. LANGII Opp. Medicor. Theoretico-Præctic. P. II. cap. V. §. 14. p. 33. & cap. VII. §. 4. p. 38. Passio Hysterica in SYDENHAMII Dissertat. Epistol. p. m. 487, Ejusque Procesfib. in Morbis ferè Omnib. Curand. p. m. 718, qui etiam evolventi in Append. ad Ephemer. Medico-Physic. Academ. Leopoldino-Imperial. Annum X. Decur. II. p. 143, ubi de Affectione, in fœminis, hysterica, maribus, hypochondriaca dicta; & Polypus Cordis in Michael. Bernh. VALEN;

*VALENTINI Pandect. Medico-Legal. P. 1. Sect. III. Casu XX. p. 344, 346, 349, 357. & 364., nec non Praxi Medica Infallib. p. 196. seqq., item in ZITTMANNI Medic. Forens. Casu XXCIIX. p. 1367, 1369, & 1372. seqq. : Qui morbi, quantis se sub larvis sæpius occultent, ex Scriptis ac Opp. jam allegatis, pluribusque Medicorum celeberrimorum Observationibus, constat, & diligenti prudentique Practico obscurum esse nequit. Sic de polypo cordis quodam, polypo inutabili, prolixum ac memorabile consignavit exemplum jam jam laudatus D. Mich. Bernhard. Valentini in Praxi Infallib. allegata, ubi polypus ille admodum curiosus, schemate asthmatis convulsivi cum cordis palpitatione indutus, omnibus imposuit Medicis, cui larvam postea, omnium cum admiratione, cadaveris detraxit sectio. Unde clarissimè patet, quod Medicus prudens non statim huic vel illi morbo, obscure se proidenti, vel sub alius facie apparenti, fidem habeat, sed quàm diligentissimè in ejus ludificationes inquirat, cum & in Praxi Medica etiam illud: *Qui facilè credit, facile jam decipitur*, obtineat. Quapropter prudenti diffidentia & perscrutatione indefessa Medico opus est, imprimis, ubi signa debita non omnia adfunt, nec remedia, aliàs certissima probatissimaque, effectum suum edere observantur salutarem. At enim verò, hoc opus hic labor est! Debitis ergo & necessariis requisitis, iisque tam Medicis quàm Philosophis, & judicio præsertim practico exquisito, decenter sit instructus ille, verum hic a falso discernere cupiens. Sed agendum est, cum plura persequi, tum Historiæ tum Procœmii magnitudo prohibeat, ut ea exponamus & proferamus, quæ exorfi sumus. Quare ad propositum nunc veniemus & in eo, quantum fieri poterit, præmissa Definitione nominali & reali, atque Divisione, generatim in polyporum subjecta, speciatim verò in nostri locum natalem, quem descriptum dabimus, inquiremus: Deinde iterum non nihil in genere Polyporum causas delibabimus, speciatim verò præsentis occasionalem ac proximam scrutabimur; ac denique quarto phænomena nonnulla, adjectis quibusdam Quæstionibus, ex Historia Morbi extrahemus; eave quinto soluta dabimus atque explicata. Tu vero,*

*O Decus! o vita merito pars maxima nostræ! Virgilius
Georgic. Lib. II. v. 40. p. m. 56.*

Summe Deus! ventum lenem da vela patienti! Idem versu 41.

De

Da facilem cursum, nostris nunc annue coeptis! Idem
Lib. I. v. 40. p. 36.

Atque ostende viam, propius res aspice nostras! Idem
Æneid. Lib. I. v. 530. p. 136.

Tuque adeo votis jam nunc advesce vocari! Idem Georg.
Lib. I. v. 42.

SECTIO I.

Definitionem Nominalem & Realem at- que Divisionem exhibens.

§. I.

CUm primis jam Artis nostræ salutaris ætatibus in usu fuerit solenni, no-
minum ante omnia accuratius cognoscere usum, quo res, quarum no-
titia acquirenda erat, eo facilius paterent, Majorum nostrorum vestigia
dum lego, a scopo haud me aberraturum arbitror, *in presentis Dissertationis*
limine, si de istius Rubricæ significatu non nihil fuero sollicitus. Scribit e-
quidem Dn. Anton. REIES in *Dissertat. de Affectib. cum Hemorrhag. Ulteri con-*
nexionem habentibus, Argentorati mense Januario anni 1715. habita: (*)
se nescire, quam vim in vocibus quidam querere soleant, cum parum inde utilitatis ad
Medicas redundet, & hæc Vocum evolutio non tam ad forum Medicum, quàm potissi-
mum Criticum, spectet. Sed quis non videt, hæc verba tangere scarabæos
criticos, qui nulla necessitate sæpius vana ejusmodi verborum aucupia in-
stituunt, quisquillasve tales inutiles magno cum susurro & labore conge-
runt. Usus habet laudem, crimen abusus habet. Nec Medici etiam sanã
Criticã carere possunt, quod multis exemplis ac testimoniis, si instituti ra-

B 2

tio

(*) *Dissertationem banc Inauguralem servus quidam chirurgicus, homo literarum &
morum plane rudis, mense Junio jam dicti anni, non sine Illustris Facultatis
Medicæ Exfurtensis, verique Dissertationis Autoris, ignominia, turpi conatu,
clam nempe ac furtive, sub suo nomine, adjectis multis Carminibus gratulato-
riis, imprimi curavit, eandemque pro suo labore publicè venditavit, uti hoc te-
stantur Acta Inquisitionalia in Curia Pirnaviensi.*

tio permetteret, probatum & confirmatum dari posset. Philatri enim non tantum pilulis, pulveribus atque tincturis, adstringendi sunt, longe plura certe istos scire oportet. Verum, revertamur unde dilapsi sumus. Descendit Πολύπους, Jonice & Dorice πώλυπος vel πώλυψ, à πολὺς, ὅ & πῶς, ut ita vi Vócum *Polypus* idem sit quod *Multipes*, ac rem quandam multis pedibus instructam, in sensu autem Medico excrescentiam in corpore humano p. n. carnofo-fibrosam, multis radicibus, tot quasi pedibus, quibus adjacentes arripit partes, easve iisdem firmiter tenet, donatam, denotet. Unde etiam *Polypodium* (quibusdam *Draco* dictum, Germanice ob innatam dulcedinem *Engel-Süß*, *Süß-Wurzel*, vocatum) multis radiculis, pedibus, quasi minusculis præditum, quibus in saxorum fissuras, quercuumque partes vetustate corruptas, sese insinuat, easque firmiter prehendit, nomen accepisse videtur. Celeberrimus *Georg. Hieron. VELSCHIUS* in pereleganti ac eruditissimo suo *Tract. de Vena Medin.* conscripto, pag. 110. polypodium, quod annosis innascitur quercubus, pro excremento morbofo habet, quando ita scribit: *Imo, nec polypodium, quod supra draconem quibusdam dictum animadvertimus, quamvis sui generis sit planta, aliud quam morbus quidam annosa quercus videtur, quemadmodum & viscorum species, radicibus nodosis & curvatis, dracunculis haud absimiles.* Quam vere hæc asserantur, perpendant Botanicæ Historiæ Naturalis scrutatores.

§. II.

Alii excrescentiam hanc carneo-fibrosam nomen suum a polypo pisce accepisse volunt, idque non tantum ratione multarum radicularum & pediculorum, quibus hic instructus dicitur, iudicio *D. Mich. ETTMÜLLERI Colleg. Pract. Lib. II. cap. V. artic. II. in Tomo Opp. II. pag. 361. edit. Westphal.*, sed etiam ratione similitudinis substantiæ carneæ, ejusve mollitiæ atque tenacitatis pedum, dum omne, quicquid iisdem arripit, firmissime tenere fertur, unde etiam *PLAUTUS* in *Aulular.* istos homines, qui & rapaces sunt atque tenaces, cum polypis non ineleganter comparat, inquit: *Ego istos novi Polypos, qui, ubi quicquid tetigerint, tenent.* Ex quo loco porro videmus, quod hoc vocabulum, Græciæ licet suas debeat origines, in Latium tamen sit receptum, uti ex *Horatio*, *Ovidio* aliisque patet auctoribus Latinis. Sic *HORATIUS* *Epod. XII. versu 4. sequ. p. m. 128.* polypi morbi his in verbis mentionem injicit:

*Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis;*

¶ *Sermon. Lib. I. Sat. III, versib. 38 - 40, p. 148 sequ.*

- - - - - *amorem quod amice*
Turpia decipiunt cecum vitia; aut etiam ipsa hæc
Delectant: Veluti Balbinum polypus Agna.

Verum, a page sis turpis amator! habeas tibi colum has dapes, quibus ap-
 prime conveniunt illæ, quas *Manerc. Scaurus*, Consul Romanus, dicente
SENECA de Benefic. Lib. IV. cap. 31, a vide ore hiante excepit atque deglutivit.
 At enim vero redeamus iterum ad rem. Undecunque autem malum hoc, si-
 ve à convenientia cum polypo pisce ratione substantiæ istius, sive a pedum
 multitudine eorumque vi, rem apprehensam firmiter retinendi, (quod ul-
 timum assertum priori videtur probabilius) suum acceperit nomen, diu-
 tius tamen circa ejus evolutionem, moram ut nequam, opus non videtur,
 hinc ad Polypi descriptionem pergens, dico, quod ille sit *variarum corporis*
humani partium excrescentia præternaturalis, ut plurimum carnea vel carnofo-fi-
broso, mollis, indolens, rubicundo aut incarnato colore imbuta, multisque radicibus
instructa. Hæc descriptio, cum & nostræ excrescentiæ oesophageæ com-
 petat, jure meritoque etiam ratione substantiæ, coloris & configurationis,
 Polyporum in classe collocanda venit.

§. III.

Cum vero experientia frequens edocuerit, omnem polypum non semper
 unius ejusdemque substantiæ, coloris atque mollitiei, esse, studio in descri-
 ptione nostra τὸ *ut plurimum* fuit additum. Aliquando enim polypus, ra-
 tione coloris, ætatis, substantiæ, qualitatis, quantitatis, sensationis, non sem-
 per unus idemque deprehenditur, nec in uno eodemque invenitur loco;
 unde variæ ejus apud Practicos exortæ fuerunt differentiæ atque divisio-
 nes. Sic v. g. ratione *coloris* dispescitur in album, ruffum, incarnatum, pal-
 lidum & lividum; ratione *substantiæ* in fungosum, carnosum, carnofo-fi-
 brillifolium; ratione *ætatis* in recentem & inveteratum; ratione *qualitatis* in
 benignum, malignum & canerosum; ratione *quantitatis* in parvum, ma-
 gnum, mediocrem; ratione *consistentiæ* in mollem, durum, cartilaginofum;
 ratione *sensationis* in dolentem & indolentem. Vide *PAREI Opp. Chirurg.*
Lib. VII. cap. II. p. m. 232, SEBIZII Spicil. Medic. Pract. T. I. P. II. Sect. VII.
cap. 4. aliosque. Denique dividitur polypus ratione loci & proprii domi-
 cillii in *superiorem & inferiorem*, ac in polypum cordis, cujus hinc & inde a-
 pud

pud supra allegatos Valentini & Zittmannum aliosque Practicos occurrunt
 exempla, quorum quinque ego ipse recordor; in polypum *bronchiarum* &
tracheæ, cujus exemplum refert *Eduard. Tyson* in *Thoma BARTHOLINI Actor.*
Hafniens. Volum. V. Observat. 30. pag. 94. seqv.; in polypum meningum cere-
 bri, cujus inter alia mentionem injicit celeberrimus *Johann. Jacob Harderus*
in Ephemer. Medico-Physic. Academ. Nat. Curios. Anno I. Decur. II. Observat.
XXXV. pag. 95. in polypum *Oesophagi*, cujus non nisi præsens mihi notum
 est exemplum; & demum in polypum *narium*, cujus proventus non adeo
 rarus observatur, unde etiam tam variæ ejus divisiones sub initium hu-
 jus paragraphi prolatae ortum duxerunt. *HIPPOCRATES* *περὶ νόσων Lib. II.*
p. m. 471. seq. edit. Foësi quinque ejus recenset species, quas inter notabilis
 sequens, de qua ita scribit: ἔσωθεν παρὰ τὸν χόνδρον, ἀπό τε σκληρὸν φύε ἴσα
 καὶ δοκέει μὲν εἶναι κρεας. Ἦν δὲ ψάυσης αἰσῆ, ψυφέει οἷον λίθος; quæ poly-
 pi autem species inventu admodum rara est.

§. IV.

Aliis quoque in corporis partibus & interioribus & exterioribus, præ-
 ter jam recensitas, has enarratas nasci posse excrescentias multipedes, nul-
 lus dubito. Quod verò rarissime, imò fere nullæ, earum occurrant Ob-
 servationes, partim fit ob quorundam Practicorum negligentiam, partim
 ob stolidam hominum opinionem, quæ inspectionem cadaverum difficilem
 reddit, partimque etiam ob occasionis defectum. Ruri enim haud raro
 singulares atque rari deprehenduntur effectus, quorum autem paucissimi
 ad veri & rationalis Medici notitiam perveniunt, sed ex relatione postmo-
 dum, ægris jamjam defunctis, inactescunt.

SECTIO II.

Polyporum in genere, in specie verò præ-
 sentis, subjectum exhibens, ejusve stru-
 cturam delineans.

§. I.

AD polyporum subjectum illud nunc declaraturi, primum pergimus,
 præcipue cum id maxime scitu sit necessarium, quo, & de modo reme-
 dia

dia rite applicandi, nisi quædam *ἀδυναμία* forte obiter, & prognosi, quæ ubique sola fere Medicum admirabilem reddit, recte formandi, certi sumus. Cum autem varium hoc sit, ut ex §. 3. *Section I.* jamjam patet, nunc meninges cerebri, nares, aliasque corporis partes, constituent, missis his, in præfenti tantum circa nostri polypī subjectum in hæsiōnis, œsophagum nempe, occupati erimus, ejusve hac occasione structuram ad interius asserenda, ex hoc paulo accuratius intelligenda & explicanda, enodatam delineatamque dabimus.

§. II

Prius vero quam hoc faciamus, œsophagi denominationis rationem reddere juvabit. Est autem œsophagus vox composita ex verbo *οἴω*, *ἠσῶ*, *fero, porto*, & *Φάγω*, *edo*; ut itavi hujus compositionis *ὁ οἰσόφαγος*, locum qui cibum excipit, vel potius instrumentum, quod alimenta alio deportat, denotet. Alimenta enim ab ore & faucibus excepta, fistula hæc cibalis, sphinctere suo per dilatationem recluso, fibrisque hujus motricibus nunc rursus arcte sese constringentibus, ulterius ad ventriculum ablegat.

§. III.

Ratione itaque originis gulæ, de situ ejus atque progressu, notandum venit, quod initium illa suum in faucibus sumat, ubi in sensu strictiori Pharyngis gaudet nomine. Ab hac enim, utpote cui continua, posticæ & membranacæ trachææ parti connata, ad hujus & colli vertebrarum superiorum vel quatuor thoracis, quibus insidet, tractum, recta deorsum tendit, ad quintam verò thoracis vertebram perventus, aortæ descendenti cedens, non nihil dextrorsum, & ad vertebrarum nonam cum eadem lævorsum denuo reflectit, eandemque transcendens, (*) ad diaphragma, thoracem & abdomen dividens, pervenit, quo ab ipsa in parte inferiore seu musculosa perforato, nervis ab octavo seu pari vago oriundis, nonnullis concomitata, abdomen ingreditur, demumque cum ventriculo intime unitur. Quo vero munis suis rite defungi queat, provide summum Numen, necessariis ipsam ad hæc decenter obeunda, instruxit requisitis. Qua propter debi-

(*) Unde clare satis patet, cur nonnulli corpore vehementer concalescente, & sanguine quasi fervente, hausto potu frigido, interdum in rigorem incidant, ut plurimum postea in febrem hecticam & putridam abeuntem. *Vulgus ait: Die Leber ist geschüppet worden.*

debitam ipsi non solum amplitudinem sed & virtutem sese nunc dilatandi, nunc constringendi, nec non sufficientem glandularum, serum ad vias lubricandas plorantium copiam, alimentorum recte ad ventriculum perferendorum in gratiam, suppeditavit. Requisita autem jamjam allata sunt muscoli, vasa atque tunicae, e quibus via hac conflata conspicitur, ut in ejus jam paulo specialius evolvenda mirabili videbimus constructione, ad quam absque ullo ulteriori verborum nos nunc conferamus anfractu.

§. IV.

Primum pervenimus ad fauces, quæ omne id comprehendunt spatium, radici linguæ ac gulæ quod interpositum est, quodque alias Pharyngis seu Principii Oesophagi condecoratur nomine, siquidem superius gulæ seu oesophagi caput non nisi muscularis faucium esse videtur membrana. Licet autem haud omnino collapsa deprehendatur pharynx, cum eam os thyroideum, quo aër absque ullo impedimento respirationis tempore per os naresve in fistulam spiritalem irruere, atque ex iisdem per eandem viam rursus exprimi queat, distentam servet atque expansam; magis tamen eodem deglutitionis tempore adhuc amplior redditur atque dilatatur. Quem in finem duo præcipue muscutorum paria faucibus sunt inserta, quorum prius *stylopharyngeum*, alterum *cephalopharyngeum*, appellatur, e quibus illud ex radice processus styloidei, carneo, eove tenui, exoritur principio, atque oblique descendendo lateribus glandulosæ faucium membranæ inseritur: hoc vero ea parte, ubi cervicis caput primæ jungitur vertebræ, enatum descendendo in elatiorem pharyngis partem implantatur. Musculis hisce principium versus contractis necessario fauces redduntur capaciores, aptioresque ad alimenta eo felicius excipienda evadunt. Hinc iis nimium inflammatis atque contractis, cum hic alimentorum ex ore ad gulam transitus sit interceptus, difficillime, imo pessime, deglutitionis negotium procedere observamus.

§. V.

Perventis sic ex ore ad fauces alimentis, & ad deglutitionem a dentibus atque saliva præparatis, non diu hic moram nectunt, sed statim à contractivo pharyngis motu in angustum fistulæ cibalis canalem exprimuntur, cui motui non tantum *Oesophageus* seu gulæ sphincter, sed etiam *pterygopharyngei*

ryngæi inserviunt musculi, qui principio lato gracilius ac carneo ex ambobus pterigoideis processibus atque radice linguæ, nec non etiam partibus ossis hyoidei extremis enascuntur, atque carneis fibris semi circularibus excurrunt, quæ & supernam & posticam tunicæ glandulosæ pharyngis partem ambientes, in media quasi linea concurrunt, in quam etiam omnino inseruntur. Ad horum musculorum munus quod attinet, in eo consistit, quo fauces ad alimentorum in gulam expressionem promovendam coarctent, eoque simul tempore amygdalas reliquasque glandulas iis substratas ad feri sui intus contenti emissionem constringant, ut alimenta eo facilius citiusque ad ventriculum demandari queant. Tandem adhuc *œsophagus* seu gulæ sphincter considerandus restat, qui non nisi musculorum jam nominatorum continuatio esse videtur: uti enim hi elatiorem, ita ille est contrario inferiorem, pharyngis complectitur partem, atque ex utroque cartilaginis ericoideæ latere carneis enascitur fibris, quæ simili postea modo ad posticam pharyngis lineam protensæ in eadem terminantur, ut adeo iis contractis alimenta necessario in adnatum canalem, gulam nempe, expellantur. Nonnulli adhuc plures eorum numerant, ut *VALSALVA*, natione Italus, qui in *Tract.* suo de *Aure humana*, sequentia musculorum recenset paria, eademque æri incisa exhibet, nempe 1.) *staphylo-pharyngæum*, olim procephalo-pharyngæo habito; 2.) *glossopharyngæum*, olim sphænopharyngæum nuncupatum; 3.) *stylopharyngæum*; 4.) *hyo-pharyngæum*; 5.) *thyropharyngæum*; & denique 6.) *crico-pharyngæum*. Verum enim vero, ad supra recensitorum principia & insertiones diligenter respicienti observatori perfacile patebit, horum multiplicationem præter ullam necessitatem fuisse factam.

§. VI.

Explicatis nunc faucium atque œsophagi musculis ulterius ad gulæ vasa, substantiam ejus percurrentia, atque tunicas, e quibus hæc deglutitionis organa composita comparent, progredimur, ubi primum notamus, duplicis vasa esse generis, adducentia nempe atque reducentia. Ad hæc venæ pertinent ac vasa lymphatica; ad illa arteriæ & nervi. Ad arterias, sanguinem in nutritionis gratiam adducentes, quod attinet, ista in collo à *carotidibus*, in thorace ab *intercostalibus*, nonnunquam etiam *bronchiali Ruy-schiana*, & in abdomine à *coronariis*, suam ducunt originem. Nervi, quibus gula gaudet, motus & sensus causa spiritus animales, tertiam corporis hu-

C

hu-

humani partem essentialem, ψυχὴν nempe, constituentes, adducentes, pari octavo seu vago suas debent natales. Vena, sanguinem superfluum reducentes, vasisque majoribus iterum infundentes, similiter in collo jugularibus, in thorace azygo seu vena sine pari, & in abdomine coronariis, inseruntur. Ad vasa lymphatica harum partium quod spectat, de iis nihil afferre possumus, cum eorum existentia, de qua tamen haud dubitari potest, nondum fuerit demonstrata atque detecta.

§. VII.

Vasa ulterius excipiunt tunica, quarum nonnulli Anatomicorum tres, nonnulli quatuor, nonnulli etiam, ut VERHEYEN in *Anatom. Tract. III. cap. 10. p. 289*, quinque statuunt, quarum prima, eaque extrema, mera est membranacea, œsophago non tantum investiendo, sed eidem partibus vicinis alligando, inserviens. Cum vero interdum fibris perquam exilibus nerveis prædita conspiciatur, à non nemine inde membranoso-nervea quoque dicitur. Altera, quæ huic subjacet, carnosio-musculosa appellatur, atque ex duplici fibrarum serie, longitudinalium nempe, ac circularium sive rectius spirali-um, componitur, quam duplicem fibrarum seriem WILLISIUS in *Pharmaceut. Ration. s. Diatr. de Medicam. Operat. in Humano Corpore P. I. Sect. I. cap. 2. p. m. 7.* equidem admittens, ratione vero earum progressionis ab aliis dissentiens, unam earum ascendere, alteram vero descendere, afferit, quarum hanc ad deglutitionem, illam autem ad vomitionem, facere contendit. At enim vero recte de hac opinione Willisiana Dn. TAVRY in *Anat. sua Nova Ration. Illustr. edit. Lat. p. 18.* hunc in modum scribit: *Cum impossibile sit præcise determinare, quanam istarum serierum ascendat, quanam descendat, cumque utriusque seriei fibræ easdem adhesiones s. connexiones eandemque configurationem obtineant, cognosci non potest, an diversis inserviant usibus, nec ne? In homine serierum una ex fibris longitudinalibus, altera ex circularibus, contexta est.*

§. IIX.

Tertia, quæ vasculosa nomen gerit, ex fibris irregularibus innumerisque vasculis laxè conflata est, siquidem infinita penè vascula œsophagi perreptant substantiam. Eam quod concernit, quantum ad me attinet, superfluum ac præter necessitatem ab Anatomicis exsculptam iudico. Quis enim nescit, omnes corporis partes permultis instructas esse omnis generis musculis, quorum e vario progressu & concursu paulo latiori ac compressiori

fiori

fiori si semper novam effingere vellemus tunicam, multis in partibus ea reliquis adhuc adjicienda foret. Videmus v. g. hoc in oculi structura mirabili, cujus tunicæ conjunctivæ, album oculi constituenti, insignis vasculorum sanguiferorum superinjecta apparet copia, tunc demum sub visum cadentium, quando oculos inflammatos ruboreque insigni perfusos conspiciamus. Quis vero ideo hæc vascula, longe lateque tunicam hanc adnatam pervadentia, pro nova vellet vindicare membrana, atque peculiari. Sed hæc *ὡς ἐν τῷ α. πόδω.* Verheyenii vasculosam quarta nunc excipit, glandulosa nempe, quæ membranam quandam, ex fibris secundum fistulæ cibalis longitudinem excurrentibus constructam, & hinc inde glandulis copiose conspersam, l. 4. pag. 291. designat, ut adeo hujus tunicæ ministerio gula serum ejusdem lubricationi inserviens, conficiat. Huic demum adnataprehenditur quinta, quæ tendinea est, ut alias vocatur, & ex fibris secundum longitudinem exporrectis coalescit, cujus superficies crusta villosa, lanugine quandam investita, observatur.

§. IX.

Ex his hætenus adductis atque expositis dilucide satis apparet, quo officio fungatur oesophagus, qua structura eaque mira ac subtili gaudeat, & quæquæ mala, viâ hæc læsâ, inde orientur. Sic & deglutitionis & respirationis negotium pessime procedere, ægrumve maxime mortis in articulo tunc temporis constitutum videmus, quando oesophagi latera, quod quidem raro fit, coalescunt, quale triste admodum exemplum clarissimus VERHEYEN l. 4. 296, & BONETUS Medic. Septentr. P. I. p. 504. adducunt; Vel quando hæc alimentorum via paralyti laborat, de qua WILLISIUS l. 4. ita scribit: *Novi quosdam ob paralytin in hac oesophagi tunica carneâ excitatâ, deglutitionis magna difficultate laborasse, aliasque, ob fibras penitus resolutas, fame interisse.* Vid. etiam BOENETUS l. c. p. 500; Vel quando fauces atque gula, ut in hysteriis non raro observamus, spasmodica corripiuntur contractione, adeo, ut ægrotantes de corpore quodam gulam ingresso, quod ex opinione plebeja uterus existimatur, Die Mutter wäre ihnen in den Hals gestiegen, conquerantur, sæpeque suffocationis inde incurrant periculum; Vel quando fauces atque oesophagus, ut in angina fieri observamus, gravi afficiuntur inflammatione; Vel quando glandulæ, juxta quintam thoracis vertebram oesophago accumbentes, nimis intumescunt, eamque viam valde coangustant, & ad deglutitionis negotium perficiendum ineptum reddunt, quales

casus nonnullos se observasse testatur *DIEMERBROECK* *Opp. Lib. II. cap. 16. p. m. 326*, ita scribens: *Hæ glandula nonnunquam ab humorum influxu ita intumescunt, ut nimium comprimant & angustum reddant oesophagum, sicque potui & cibo, omni que alimento, transitum præcludant, hominemque fame & siti enecent, quales tres quatuorve in Praxi nostra occurrentes vidimus casus.*

§. X.

Licet vero oesophagus vel coalitus, vel inflammatione correptus, vel paralyticus, vel penitus resolutus, vel spasmodicus, vel a glandularum intumescencia compressus, vel tunica sua spoliatus, vid. *BARTHOLINI Actor. Hafniens. Volum. I. Observat. 119. p. 212, & Volum. III. Observat. 30. pag. 62. sequ.*; vel plane cartilagineus, vid. *Bonetus l. a. p. 504*, fuerit observatus: simile tamen exemplum, quale nostrum, vix ac ne vix quidem reperias, dignum ideo iudicatum, cuius memoria eruditos inter retineretur.

SECTIO III.

Generatim polyporum, in specie verò præsentis, causas remotas & proximas exponens.

§. I.

OMnes polyporum causas hic recensere occasionales, res non solum esset nimis prolixa & ab instituto nostro aliena, sed quoque difficilis, cum earum numerus prope sit infinitus. Nunc enim polypo occasionem subministrat vel causa interna, vel externa; ad quam priorem pravæ sanguinis qualitates; ad posteriorem vero variæ injuriæ externæ, v. g. contusio, hæmorrhagia, frictio, & sic porro, pertinent. Sic de polypo à contusione innatibus excitato videri potest *Job van Meeckern Observat. Chirurg. XI & XIII*; a frequenti hæmorrhagia narium & catarrhis acrioribus, *Mich. ETTMULLERII Tomo Opp. II. pag. 862*; a narium frictione frequenti & forti *KERCKRINGII Spicil. g. Anatom. Observat. XIV*. Sic porro polypus cordis ab humoribus v. scidis, glutinosis in sanguine hospitantibus, qui facile a superveniente

te

te terrore, haustu potus frigidi, tempore æstatis corpore calente, generari possunt, oriri potest. Hoc enim modo gelatinosæ sangvinis partes atque fibrosæ in grumos abire solent, qui in cordis auriculis ventriculisque compressi, per quos una cum sanguine quia transire commode non valent, in ejusmodi corpus grumosum atque fibrosam radices postea figens, & a continuo appellente sanguine incrementum capiens, successive coalescunt. Alio tempore polypus cordis ab acido in sanguine hærente, nec non etiam a mœrore similibusque animi pathematis, experientia *Michael. Bernh. VALENTINI in Pandect. Medico-Legalib. supra allegatis*; verbo: ab omnibus istis rebus ac causis, sanguinem solito viscidiorum glutinosiorem reddentibus, spiritusve animales absumentibus, excitatur.

§. II.

Ad occasionem itaque præsentis Casus quod attinet, duplicem in nostro subiecto considerandam habemus, quarum una est cacochemica corporis constitutio, altera pulveris sternutatorii abusus, qua occasione, antequam longius progrediamur, de pulveris hujus sternutatorii denominatione, præparatione, natura ac principiis, cum id à re nostra non alienum videatur, in præsentem non nihil afferemus. Vocatur hic Pulvis sternutatorius a Patria, ubi primum confectus fuit, Hispanicus, vulgò Spaniol, cujus præparationis modum Dn. D. *THEBESIIUS in Tract. vom Rauch- und Schnupff-Taback cap. VI. pag. 62.* sequentem esse ait: Die Spanier machen ihn auf eine andere Art (paulo enim ante de Italorum eum conficiendi modo locutus erat) allwo sie einen guten Brasilianischen Taback nehmen, und in einen geheißten Zimmer sehr starck trocknen, daß er sich mit denen Händen leicht zerreiben lasset: Diesen also wohl getrocknet, thun sie in zwey von klarer Leinwand gefertigte Säckgen, welche ein eigener Mann, der sich die Augen, Nase und Mund, mit einem besondern Instrument vermachtet und verwahret hat, (*) in einem andern Gemache starck zusammen rüttelt und stossen muß, daß ein solches zartes Pulver, unter der Gestalt eines Rauchs, durch das dünne Tuch heraus fliehet, welches in dem ganzen Zimmer sich allenthalben ansetzet, so gesammlet und zum Gebrauch verwahret wird. Dieses Pulver ist so zarte, als immermehr ein Staub-Meel seyn kan, und wird von seinem Vaterlande, wo es zubereitet wird, Spaniol genennet. Eine andere Sorte wird

E 3

uns

(*) De incommodis & morbis eorum, qui hunc pulverem præparant, vid. Clariss. *RAMAZZINI Tract. de Morbis Artific. cap. 17. p. m. 114. seqq.*

uns aus Portugall überbracht, so nicht allzu klar ist, und zugleich aus der rothgelben Farbe in die grüne fällt. Es wird auch von den Portugiesen zugerichtet aus den Blättern des besten Virginischen und Brasilianischen Tabacks, so zuvor in Rosen-Wasser geweicht sind / daß die allzu starcke Schärffe etwas ausgezogen und gemindert werde, hernach werden solche wiederumb getrocknet, und auf die nächst-begehme Art zu Pulver gemacht. *Hæc ille hæcænis. Pulvis hic ultimus est optimus, cum non adeo volatilis, nec etiam tam acris, ac prior, observatur, cujus, alterius nempe speciei, usum ego dissvaderem, præcipue cum haud amplius genuinus, sed admodum adulteratus, variisque, ut percepi, liquoribus, vetustus inprimis & vapidus, infectus ad nos deferatur.*

§. III.

Imo, cum insignis & perquam copiosus pulveris hujus usus nostræ terræ incolas istius præparationem per speciem quandam molarum manubriis instructarum, vulgo Hand-Mühlen, quoque docuerit, dici profecto non potest, quantam adulterationem quantamque depravationem execrabilis auri sacra fames atque habendi cupido huic adjecerit pulveri. Compertum enim ipsemet multoties habeo, ut ab aliis etiam relatum accepi, istius confectores omnes quisquillas, omnes petiolos situ correptos, foliaque deperdita, simul conterere, inque pulverem convertere. Quæ inde igitur non exoriantur, proh doior! gravia mala, eaque haud vero tristia! Usus genuini laudem, crimen abusus, habet. Modum itaque excedentes, propter virulentiam narcoticam & stupefactivam adeoque perniciosam, gravissima atque desperata sæpius incurrunt mala, qvalia exempla adducunt *JACOBUS VI*, Rex Angliæ, in *pecul. Tractatu, Misocapni* nomen gerente, *WILLISIUS Pharmaceut. Ration. P. 1. Section. VII. cap. III. p. m. 200*, *Johann. Chrysoptom. MAGNENUS* in *eleganti Exercit. de Tabaco Exercit. IIX. §. 1. pag. 105. & 109*, *Sim. PAULLI* in *Commentar. de Usu & Abusu Tabaci & herba Thee p. m. 6. seq.*, *Nich. ETMULLERUS Colleg. Pharmaceut. in Schræderi Pharmacop. Medico-Chym., P. I. Sect. Class. I. Tom. Opp. I. pag. 614 - 616. edit Westphal.*, *GREMBSIUS Arbor. Integre & Ruin. Homin. Lib. III. Cap. I. §. 37*, *Adrian. SPIGELIUS* in *Corpor. Humani Fabrica Lib. VII. cap. 2. p. m. 243*, *THEBESIUS* in *Tract. supra alleg. p. 65. seqq.* *ESTIENNE & LIBAULTIUS de l' Agriculture p. 187*. Hinc oleum Tabaci perniciosissimum venenum est: Sicut Florentiæ in Italia prostat oleum Tabaci destillatum, quod pro atrocissimo veneno habetur. Ibidem recipiunt

unt

unt Tabacum vino maceratum, huic intrudunt acum, eamque ita madidam infigunt animalibus quibuscunque, quæ mox ab ictu pereunt. Paucæ certe olei destillati Tabaci guttulæ quodvis animal enecant; si enim recipitur hoc oleum, in quo particulæ Tabaci omnes concentratæ, ejusque gutta unica linguæ felis vel canis similique animali instilletur, ea statim exinde redduntur rabida, ac tandem moriuntur: item si filum oleo hoc destillato illitum & intoxicatum gallis aut gallinis similibusque cum acu per coxam, aut carnem in pedibus, traducatur, exinde mox intereunt. Si in vulnus gutta unica immittitur, statim interficit, cujus quædam exempla a Celerissimo D. *Michaele Ettmullero in Colleg. quodam Pharmaceut. manuscripto*, ab illustribus *Academ. Nat. Curios.* Socio nostro D. *Westphalo* benevole mihi communicato, ex *Rhedi Experim. Indic.* allegantur. Interne quoque gutta unica olei hujus assumpta miras præcordiorum angustias, vertigines ac scotomias, inducit, experientia jam laudati *Ettmulleri*. Porro nec viperæ alique serpentes Tabacum ferre possunt; si enim circa spinam tantillo vini, oleo hujus destillato imprægnati, adsparguntur, intereunt; imo si Tabaci fumus serpenti aut viperæ affletur, mox intoxicatæ stupent & mortuæ quasi jacent. Conf. sæpe laudatus *ETTMULLERUS in Colleg. manuscr. allegato*, *RHEDI Experim. circa Res ex India allat. pag. 10, 40. seqq.*, & *L' EMERY Cours Chimici P. II. cap. XIV. p. m. 602*, ubi simul *p. 604.* refert, oleum hujus destillatum, facta incisione cutis in coxa aut crure canis, mediante turundâ imbuta immissum, eundem cum impetu supra & infra purgasse, utut alias animal robustissimum: quod etiam ex Tabaci foliis clysteribus ad unciam dimidiam incoctis sæpe observavit *supra allegatus Academ. Nature Curios. Socius noster*, testantibus *Literis Ejus Familiaribus*: sicut pariter *ETTMULLERUS in Colleg. Pharmaceut. ad Schræderum Tom. Opp. I. p. 615. edit. Westphal.* in Praxi expertus est, Clysmâ ex decocto Tabaci paratum corpus mire turbasse, ac convulsiones, sudores frigidos, maximaque male alia, induxisse. Unde probe notanda, quæ Poeta Italus habet:

molto Bacco e Tabacco uccide un huomo,

§. IV.

Gravia igitur ob detrimenta a pulveris hujus abusu excitata quibusdam olim in regionibus usus Tabaci sub utriusque forma a summo Magistratu admodum severe fuit prohibitus. Sic Dn. *OLEARIUS in Itin. suo Moscovit. & Persico Lib. III. cap. 6. p. m. 197 & cap. 19. p. 269.* scribit: Moscoviæ
Im-

Imperatorem, ob insignem utriusque Tabaci abusum, anno 1634. Mandato publico prohibuisse, ut ne quis ditioni suæ & provinciis subjectus Tabacum inferret, vel in iis Tabaco uteretur, secus autem qui facturus esset, & Mandato non pariturus, ei non solum paratissimam certo fore fustigationis aut virgarum poenam, sed & quoque alarum nasi bifidam sectionem. Cujus infamiae nota affectorum aliquot sibi suisque in itinere obvia factorum exempla noster testatur auctor: quam gravem eandem animadversionem in Mandati Regii Persici transgressores idem *Lib. V. cap. 31. p. 645.* annotat. Tabaci quoque usum subditis suis aliisque omni modo disvasisse *JACOBUM VI.*, Magnæ Britanniae Regem, legimus, qui suo in *Tract. supra §. III.* allegato, afferente *KESTNERO in Disputat. de Jure Tabaci §. 3.*, sequens promulgavit Edictum: *Tandem, ô Cives! si quis pudor, rem insanam abjicite, ortam ex ignominia, receptam errore, frequentatam stultitia; unde & Numinis accenditur ira, corporis sanitas atteritur, res familiaris arroditur, dignitas gentis senescit domi, vilescit foris: Rem visu turpem, olfactu insuavem, cerebro noxiam, pulmonibus damnosam: & si dicere liceat, atri fumi nebulis tartareos vapores proxime representantem.* Alii hoc Edictum non de usu, sed de cultura, Tabaci intelligunt: Vid. *Histor. Orbis Terrar. Geograph. & Civit.*, Francofurti ad Oderam anno 1673 edita, *cap. 3. §. 4.* ubi: *Tabaci culturam in Agris Gloucestrensis non minori cum successu tentarunt, sed Edictis Regiis quanquam agre retracti sunt, quod metueretur, ne, si in ipsa Anglia institueretur, Colonia Americana inde detrimentum caperent.* Sed hæc *ὡς ἐν τῶν ποδῶν*, cum heic non tam de fumigatione Tabaci, quam potius de pulverisati nimia per nares attractione, differamus.

§. V.

Hæc enim adeo his temporibus increvit, ut in consuetudinem plane abierit, nec amplius remedii loco pulvis hic habeatur. Hinc in salutationum officio & magnifico prandiorum atque coenarum apparatu, magnum aliquod omissum videtur, nisi isto quoque tempore multoties pyxide nunc eburnea, nunc e testudinis marinae scuto formata, nunc argentea, inaurata gemmisque splendidis condecorata, ut & imagine intus, plerumque lasciva & turpi, exornata, singulari quodam cum corporis motu vertorumque circuitu, producta aliisque oblata, nares perpetuo hoc pulvere vexentur, atque insigni sternutationis strepitu, futilis hujus pulveris prodatur inspiratio, nescientes interea hujus perveris consuetudinis amatores, eam & contra

tra

tra decorum & munditiei leges esse, nares, cloacarum facies repræsentantes, gerere. Imo, legibus sanitatis pessimum hunc morem e Gallia ad nos aliasque regiones profectum adversari, nemo ferè credit, sed elegantia putatur ad Gallorum etiam hac in re vivere mentem. De qua stulta imitatione *BARCLAJUS* quoque in *Icon. Animor. cap. III. p. 89. edit. Buchner.* ita scribit: *Vicina autem aliæque etiam gentes ridiculo errore deceptæ ad illorum quoque mores, per earundem vestium ac motuum variam imitationem, putant accedere: ignara, leporis & gratiæ virtute in nonnullis hominibus uno genio cuncta placere; in aliis autem, in quibus natura ad hos mutabiles habitus propitia non est, ejusdem venustatis imitationem & curam ingratiæ esse ac ludicram.* Immensam hanc sternutatorii pulveris libidinem non tantum Cives quam plurimos oppidanos, sed ipsos etiam pagorum rusticos, tam nostræ quam exterarum regionum gentis, mirifice delectari, nasique picâ vexari, conventus nuptiales, cauponarii &c. quotidie fere testantur: quod quadraginta jam abhinc annis de Curlandiæ rusticis observavit Ducis Wurtembergici Archiater meritisimus, Academix nostræ sæpius laudatæ Socius *Nunquam Otiosus*, Dn. D. *Lentilius*, in *Ephemer. Anno X. Decur. II. Append. pag. 131.* tabacino hoc pulvere minus, quam ipso pane, carere potentibus. *Salutationis*, pergit Vir Excellentissimus, *quædam apud ipsos species, dum rustico rusticus sit obviam, ut Nicotiana suam quisque thecam sibi vicissim offerant, quod nisi fiat, incivile prorsus habetur.* Quis non cum *HORATIO* *Epist. XIX. Lib. I. versu 19. p. m. 245.* jure meritoque exclamet: O imitatores, servum pecus! Arrigite igitur aures, quæ *SENECA*, homo Gentilis, *de Vita Beatid. Lib. I. p. m. 652.* his verbis ait: *Nihil magis præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes non qua eundem est, sed qua itur: Atqui nulla res nos majoribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur: optima ratio ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorum exempla nobis multa sunt; nec ad rationem, sed ad similitudinem, vivimus.* Inde ista tanta coacervatio aliarum super alios ruentium &c. Verum, eo hodie perventum est, ut omnes fere virtutes veræ exulent, tantasque inter alia prava hæc consuetudo, & sanitati & bonis moribus adversa, radices egerit, ut homines non amplius, ut jam dictum fuit, ad rationem, sed ad similitudinem, vivant. Denn es werden heut zu Tage allerhand Dinge, sie mögen auch noch so abgeschmackt heraus kommen, als sie nur immer wollen, vor eine galanterie geachtet, worunter die mit Schnupff-Taback bestreueten Nasen/ billig mit oben anzustehen verdienen. Exoptandum vero esset, quo corruptum hunc morem ad mundi genium se componentibus tantum colerent; Verum enim vero, ut lues epidemica pe-

D

stilen-

stienti suo habitu promiscue homines afflat & inficit, ita & hæc prava consuetudo istos, qui modesti tamen & pii, vanitatesque mundi ex toto ejurasse videri cupiunt, tacite quoque corrumpit. Sic enim hodie quandoque unum alterumve in sacra cathedra stantem, ac de bonis moribus ex ista ad populum sermonem facientem, a vide ex sua pyxide juxta se posita, bonam hujus pulveris partem digitis prehendere, naresque eo ad auditorum risum scandalumque conspurcare, & mihi & aliis observare licuit. Opus profecto hinc foret, publico mandato turpem hunc coercere morem, uti sub initia superioris seculi id factum legimus, cujus clarissimus *THEBESIUS l. c.* his meminit verbis: hier fällt mir ein, was ich einsmahls gelesen, daß die Priester in Spanien denselben sich so starck angewöhnet, daß sie auch so gar bey administration des heil. Abendmahls und bey der Messe sich dessen bedienenet, weßwegen auch zu Anfang des vorigen seculi Pabst Urbanus IIX, auf Ansuchen des Decani und des Capituli der Haupt-Kirchen Seville, eine Bulle ergehen lassen, worinnen Er alle, die ins künfftige in der Kirchen Schnupff-Taback gebrauchen würden, in den Bann gethan. Hæc ille.

§. VI.

Occasione Sternutationis quæstio, scitu omnibus necessaria, occurrit, cur sternutantibus præcetur salus, osque simul signetur cruce? Initium consuetudinis hujus supersticiosa ante Aristotelem, & sic diu ante Christi nativitatem, apud Ethnicos incrementum sumsisse, testatur *Strabo p. 438*, si quidem & Ethnici a sternutamentis auguria capere soliti fuerunt, cujus etiam *Aristoteles, Theocritus, Aristanctus, Petronius, Plinius, Robert Knoxius in Ceylanischer Reise-Beschreib Lib. III. cap. I. p. 134*, aliique quam plurimi meminerunt, quam ideo *Ammianus & Augustinus* repudiarunt, imo ipse *CICERO de Divinat. Lib. II.* his verbis: *Quæ si observamus, & pedis offensio nobis, & corrigia abruptio, & sternutamenta, observanda.* Apud Romanos quidem sternutatio olim inter minima erat omina; at apud Græcos ominis maximi habebatur, divinitatis enim quiddam contineri augurabantur, unde non solum certum observabant tempus, sed & latus, ubi sternutatio fieret; hæc ad sinistrum latus averfabantur; meridianæ faustæ habebantur, maxime si a latere dextro; matutinæ vero infaustæ, unde *PROPERTIUS Eleg. 3. Lib. II:*

*Nunc tibi nascenti primis (mea vita) diebus,
Aridus argutum sternuit omen amor.*

Vid.

Vid. del RIO in *Disquisit. Magicar. Lib. III. P. II. Quest. IV. Sect. IV. p. m. 454.* Antiquis nimirum his Ethnicis caput sacrum habebatur, hinc Veteres Hebræi ac Græci per caput jurabant, ac sternutamentum capite editum, tanquam Deum adorabant, teste *Xenophonte de Athen. Republ. & de Rebus Græcor., CASALBONO Animadv. in Athen. Lib. II. cap. 25.* Formulæ eorum erat: Ζῷ σωσίου! **JUPITER SERVA!** cui votum nobis consuetum respondet: **PROSIT!** **Gott helffe!** Sicut etiam a Græcis sternutantes genu flexo salutabantur, teste *Athenæo.* Ritus hic a Veteribus, qui sternutationem a periculosa cerebri commotione oriri credebant, continuabatur, hinc sternutantibus salutem precabantur, ne apoplexia aut alio periculoso cerebri affectu corripentur: quamplurimis enim Sternutatio audit Apoplexia parva, vel Epilepsia quædam levis, ut jam olim *AVICENNÆ Lib. III. fen. V. Tract. II. cap. 3,* cui postea aditipularunt *RIO LANUS Particul. Meth. cap. 17,* *UNZERUS de Epileps. Lib. I.* plurimique alii. Et quidem tum maxime cum sternutarent, per sternutamenta animam expulisse credebant, unde consuetudo hæc superstitiosa ortum duxit, ut sternutantes salvere jubeantur, dicendo: **SALUS!** vel **PROSIT SALUTI!** Ritus hic sternutantibus bene precandi continuavit per omnes fere nationes, etiam Regnum Turcicum, ut ad sternutationes epilepticorum similiumque capitis affectuum, ut & grassantibus morbis malignis pestilentialibus similibusque epidemicis contagiosis infectorum, aut caput denudent, aut corpus inclinent, & sternutantes consuetâ hæc hactenus formula salutent: **DEUS Te adjuvet!** **Gott helffe dir!** Similis sternutationis malignæ contagiosæ in famosa illa Atheniensium peste grassantis mentionem facit *THUCYDIDES de Bello Peloponnens. §. 131. pag. 108,* item *Polydor. VIRGILIUS de Invent. Rerum Lib. VI. cap. 2. p. 454,* qua omnes, qui aliquoties sternutassent, paulo post extincti sunt; quod etiam confirmatur ab *Hieron. CARDANO in Hippocrat. aphorism. 47. Libri V. p. 559,* & *DIERMBROECKIO de Peste cap. 5. p. 18,* item *Lib. IV. Histor. 18.* de l'este Neomageni anno 1635 grassante, qua durante neminem sapius sternutantium convaluisse observavit. Videatur etiam *PIENS de Febr. p. 485,* *Guil. DURANDUS in Ration. Divinor. Officior. p. m. 152,* & *Carol. SIGONIUS Histor. de Regno Ital. Lib. I,* qui quidem hunc salutandi morem a *Gregorii Magni Pontificis* tempore deducit, cui autem *STRADA Prælus. Academ. Lib. III. Protest. 4. de Pistore suburbano,* & *Cornel. STALPARTUS van der Wiel Obs. Rarior. Centur. II. Part. Prior. Observ. VI. p. 50,* contradicunt. Ipsam historiam morbi hujus epidemici pestilentialis, quo anno 588, tempore *Gregorii Magni, Pontificis Romani,*

mani, homines infecti sternutando obierunt, ex *Chronico* quodam *Coldicensi* *manuscripto* supra laudatus Dn. D. *Westphalus* nuperrime mihi communicavit sequentibus verbis: Anno 579 wurde König Sigebertus im Lager vor Tornay erstochen, darauf kömmt Childebertus ans Regiment. Bey seiner Zeit Anno 588. entstunden erschrecklichen Ungewitter, und grausame Wasser-Fluthen, darauff erfolgte eine erbärmliche Seuche und Pestilenz in allen Landen, daran viele Millionen Menschen hinsturben; so balde ein Mensch anfang zu niesen, war keine Rettung bey ihnen, darumb sagte man zu ihm: Gott helffe nun dir! Dieses erschrecklichen Sterbens halber ordnete der Pabst zu Rom Gregorius Magnus die Litaney an, unter welcher zu Rom, in einer Kirchen, ehe solche ausgesungen worden, 80. Personen, die gesund zum Anfange des Gesangs kommen waren, unter wählenden Niesen hinfielen und starben. Potius ergo credendum, ritum hunc a Gentilium auguriis partim, partim erronea veterum opinione, qua sternutationem ab apoplexia, epilepsia, aliaque periculosa cerebri & totius capitis sacra commotione, suam traxisse originem. E contra Medici Parisienses, ac hodiernum nostræ gentis mulierculæ visitantes, bonum omen optimumque reconvalescentiæ signum habent, quando ægri sternutare incipiunt, quod illis alias, ob virium defectum, denegatur, unde vulgatum illud apud nos & Gallos ortum duxit: *Sternutavit, salva jam res est!* Vid. *Misant. BRIOSSUS in Epistol. p. 204.* Nimirum sternutatio critica omnino salutaris est, & aut futuram hæmorrhagiam, aut morbi saltem resolutionem, indicat. Salutare quoque signum est in morbis ferosis s. phlegmaticis, ac soporosis, nec non in suffocatione hysterica, & materiæ morbificæ in cerebro resolutionem & translationem indicat. In partu quoque difficili conducit, quatenus totum abdomen, & universum fere systema nervosum, fortiter concutit, adeoque in musculis abdominis conatum excitat, & partum promovet. Conf. *Hippocrates Sect. V. Aphor. 35, & Ephemer. Academ. Nat. Curios. Ann. III. Decur. I. Observat. 138. p. m. 217.* Verum in morbis acutis, malignis, pestiferis &c. sine criseos indicibus, & cum symptomatibus aliis gravioribus, copiosior, frequentior & violentior, lethalis est, indicat enim causæ morbificantis malignæ nimiam volatilitatem, acrimoniam, generi nervoso statim insidiantes, unde etiam affectus epileptici similesque convulsivi, & in ætate grandævi apoplectici, paralytici &c. subsequuntur. Minus quoque convenit in vulneribus & ulceribus capitis, affectibus oculorum, pulmonum, in specie in phthisi, cum convulsione tanta facile rumpantur ulcera, dilatentur vulnera, commoveatur & lædatur nervus opticus cum tunica retina, unde cœcitas sæpe ori. i solet.

S. VII.

§. VII.

Sed misis his, ad pulveris sternutatorii Hispanici hæcenus descripti abusum revertendum, qui, (utut alias, si bonitatis ejus, quantitatis moderatæ, temporis adhibendi ac temperamentorum, justa habeatur ratio, neuti- quam plane rejiciendus est ac contemnendus) præsentis nostri Casus mera fuit causa occasionalis, neuti- quam tamen ægri constitutione cacochymica exclusa, quæ obstetricis sustinuit partes, quo eo facilius œsophagi tunicas læ- dere atque erodere valuerit pulveris acrimonia. Proxima polypinostri causa, ut ex supra dictis patet, & ex ulterius dicendis intelligi poterit, tunica- rum, inprimis glandulosæ, fuit corrosio, humorumque inde excitatus afflu- xus. Facta enim hæc læsione particulæ sanguinis viscidæ atque gelatinosæ, extra sua vascula delatæ, primum in fibrillas, deinde successive in ejusmodi excreverunt corpus carnosum, quod postea ob continuo accedens nutri- mentum, adauctum fuit, & in suo incremento & descensu inferiora versus, hederæ ad instar arboreæ radices novas tunicis œsophageis infixit, per quas novum ipsi accessit nutrimentum. Simili modo ac opilionum & aurigarum canes veterani sæpe rauci fieri solent, dum, equos oviumque greges per æsta- tem torridam sequentes, varios terræ pulveres copiose inspirant, qui tam la- ryngi, quam pulmonibus & asperæ arteriæ ramificationibus, impacti & cum lymphæ aliisque nutritiis succis in partibus glandulosis, horumque vasis com- pacti, tumores duros & tactui renitentes constituere, imo & sæpissime acres laryngis tunicam valde sensibilem, vasaque sanguinea & lymphatica, cor- rodere solent.

SECTIO IV.

Phænomena quædam nonnullasque Cir- cumstantias atque Quæstiones sistens.

Phænom. I.

Fuit vir hic temperamento sanguineo-phlegmatico, corporisque mole- sat notabili, ad cacochymiam tamen valde proclivi præditus.

II.

Copiosissime assumpsit pulverem hunc sternutatorium.

D 3

III.

III.

Corpore aliquando concalescente, naresque hoc pulvere, eoque siccissimo, replevit, fortiterque eum inspiravit, quo factum fuit, ut non solum ad fauces, & oesophagum usque istum, penetrare observavit; &

IV.

Statim dolorem urentem, tussim frequentem sputumque cruentum, senserit.

V.

Temporis spatium quodam effluxo dolor, tussis & sputum cruentum, cessarunt, deglutitio autem sensim difficilior reddita fuit.

VI.

Causa hujus affectus a Medico & Medicaastro, rejecta probabiliori, enarrata, habita fuit copiosa materia pituitosa nimis viscida, sed inepte.

VII.

Æger remediis prioribus incassum adhibitis, alii cuidam Medico affectum hunc ejusque causam, sibi probabilem, refert, quæ vero iterum rejicitur, & in, nescio quod, acidum sylvestre commutatur.

VIII.

Medicamenta rursus nullum edunt effectum salutarem.

IX.

Deserit æger Medicos, seque naturæ ac tempori, ut ajunt, committit, foreque sperat, ut sponte suâ iterum hoc malum abeat.

X.

Adhibet penicillum ventriculi, vulgo die Magen-Börste.

XI.

Hujus applicationem equidem difficilem sentit, minus tamen dolorosam, penetrationem vero in stomachum usque, ob quoddam obstaculum, plane impeditam.

XII.

Educitur hujus ope insignis equidem pituitæ, non nihilque simul cruoris, absque ullo tamen levamine.

XIII.

Ab usu hujus penicilli faucium deglutitio, antea adhuc liberior, nunc difficilior, animadvertitur, ita, ut non multo post solidiora alimenta non amplius assumere valeat, sed ad liquida tantum confugere opus habeat, quæ, ob malam in dies increscens, rursus libere deglutire nequit, sed leniter ea per calamum stramineum absorbere cogitur.

XIV.

XIV,

Paulo liberius absorpta cum sonitu regurgitant, præsentaneumque ægro minantur suffocationem.

XV.

Tandem, ob plenariam liquidorum, etiam valde tenuium deglutitionem prohibitam, fame sitique æger fractus, ac sceleti cute tantum obducti faciem referens, misere moritur.

XVI.

Aperitur cadaver, œsophagusque ad latus dextrum nonnihil contortus, superiora autem versus solito tenuior, gracilior acuminatorque, conspicitur.

XVII.

Ipsa œsophagi in faucibus apertura non nihil durior contracta & ita exigua apparet, quo vix pisum admittat vulgare.

XIX.

Gula incisa, media ejus in parte, excrescentia vermiformis fat notabilis per medium divisa, radicibus nonnullis brevibus substantiæ atque tunicis œsophagæis infixis, conspectui se offert.

XIX.

Circa initium hujus polypi rarioris materia, sanguinis grumosi ad faciem nonnihil accedens, deprehenditur.

XX.

Substantia ejus adeo mollis erat, ut levi etiam digitorum tactui cederet, colore ceterum gaudebat ex rubicundo pallido.

Quæstio I.

An malum hoc fuerit hæreditarium, ut quædam voluerunt?

Quæstio II.

Annon in principio affectui huic medela afferri, ejusque incrementum impediri, potuisset?

Quæst. III.

Annon jam inveteratus hic polypus destrui atque auferri potuisset?

Secti-

SECTIO VI.

Resolutionem & Responfionem ha- tenus prolatam tradens.

I.

Circa temperamenti nomen, definitionem atque divisionem, de qua materia, cum permulta jam extent scripta, primoque statim intuitu, quid per istud & quale heic intelligatur, eluceat, non inorabimur; nec eorum quoque novatorum litem, qui nobilem temperamentorum doctrinam omni, at vano, conatu evertere atque ex orbe erudito præscribere laborant, nostrum in præfenti faciemus; sed brevitatis causa ad Dissertationem infra allegatam remittimus. (*) His itaque missis, ad asserti probationem nos accingimus, ubi diximus; virum hunc *temperamento* fuisse præditum *sanguineo-phlegmatico*. Nemo autem hic arbitretur, ob adjectum sanguini phlegma, temperamentorum numerum in e credere quaternarium, cum eum ternarium tantum esse existimem, variis ex rationibus, tam sacris quam physicis, aliisque demonstrabilem. *Temperamentum* vero, vulgo *Phlegmaticum* quod dicitur, peculiare non est, sed corruptum saltem, cum ad sanguineum pertineat, quod plerumque, accedente vita atque inordinata ac prava diæta, in hoc degenerare solet, quanquam etiam non negem, ex utero quoque materno prodire interdum phlegmaticos, nostram hypothesein qui aliquomodo possent vacillantem reddere; verum enim vero res omnis in vado versatur, est & manet phlegmaticum temperamentum corruptum, qualis enim parentum constitutio, talis quoque spermatis natura deprehenditur; sed hæc materia alio tempore paulo curatius forte fuerit examinanda. Sanguineum autem in nostro subjecto valde cacochoymico primum adhuc obtinuisse locum, actiones non tantum in vita morales, sed & corporis sat notabilis moles, qua sanguinei ut plurimum, præsertim vitam tranquilliozem degentes, gaudent, nec non habitus aliæque circumstantiæ demonstrarunt, quæ corporis constitutio autem, ob superius dicta, vitæ genus nempe inordinatum diætamque juxta sex res non-naturales perversam, quo vitio ple-

(*) Vid. M. GREGORII *dissertat. de Temperam. Scriptorib. Novi Testamenti*, ubi in *Proëm.* hæc controversia pertractata legitur.

rumque caupones laborare solent, admodum fuit depravata, colorque & habitus antea vividus & laudabilis, in pallidum nunc atque oedematofum aspectum mutatus, actusque morales multo tardiores nunc facti fuerunt observari. Quibus ex causis hæc corporis constitutio nullo alio, quam sanguineo-phlegmatici temperamenti titulo, condecorari potuit debuitque.

II.

De pulveris sternutatorii hujus nomine &c. *Señ. III. §. 3.* jamjam fuit actum, nunc paucis istius in principia inquiremus, quo planior ejus fiant natura seu temperies operandique modus. Ad partes itaque constitutivas istius quod attinet, odor non solum gravis & sapor acris de sulphure & sale volatili testantur; sed etiam analysis chymica clare satis ista, imo plura adhuc, demonstrat. Comperimus enim insigni hunc pulverem 1.) olei foetidi ac sulphuris impuri & narcotici; 2.) salis admodum acris alcalicæ naturæ; & 3.) phlegmatis acidi, præditum esse quantitate, qua ex compositione facile patet, quanta pro temperamentorum diversitate immoderatus atque insanus ejus abusus procreare valeat incommoda. Hoc autem probe notandum, quod partes hæc constitutivæ non semper in una eademque reperiantur copia, sed earum mixtura, nunc ratione vetustatis, nunc ratione soli natalis ac climatis, nunc etiam ratione præparationis, diversa deprehendatur. Ex quibus causa reddi potest, cur interdum operationes in uno eodemque subjecto huic adsveto tam diversæ observentur, quamquam & temperamentorum diversitas non excludenda veniat. Sic enim v. g. *salis volatilis*, ut ex experimentis chymicis institutis didici, major copia, quam *olei & sulphuris narcotici*, elicitur; alio tempore plus *phlegmatis acidi*, quam *salis & sulphuris*, sicque porro, deprehenditur. Ut plurimum a. ille pulvis, qui in nostris terris præparatur, aut adulteratur, multum acidi; ille vero, qui vere ex Hispania ad nos fertur, multum sulphuris & salis volatilis acrioris, in se continet, semperque acerrimus animadvertitur, quod ex præparatione clarum est, dum folia non ad Itatorum & Portugallorum laudabilem temperantur modum sed statim absque ulla correctione conteruntur, inque pulverem convertuntur.

III.

Ex quotidiana Observatione notum est, quod pulvis hic nimis exsiccat, multo vehementius nares earumque interiora afficiat altiusque penetret. Veritati hoc esse conforme, multa probatione non indiget, modo quis ad majorem h. m. partim volatilitatem pulveris, partim etiam ad pororum re-

E

la-

laxationem, quæ in corpore vel motu vel alia causa calefacto contingit, attendere velit. Quomodo vere ad fauces, imo ad gulam usque, fuerit delatus, per facile est intellectu, qui enim quantitatem assumptam, & nasi stru-cturam internam, intelligit, possibilitatem statim videt. Forti namque ac celeri facta inspiratione, qua præcipue hujus pulveris amatores delectantur, denn darinne soll eine sonderliche delicatesse stecken, cum impetu iste per narium meatum ad oris & gulæ fundum porrectum, eo fuit compulsus, quod asfertur quilibet, de ejus veritate dubitans, in se experiri potest. Confirmat etiam istud Dn. D. BOHNIUS, atque Dn. D. THEBESIUS, quorum prior *Tract. de Offic. Medici duplici Clinico atque Forensi* p. 200. ita scribit: *Nec, qui Nicotiana pulvis sine sternutatione & insensibiliter magis errhini nomine vim suam exerit, omni culpa vacat; cum ejus notabilem semper portionem, nobis non advertentibus inspiratione per nares facta, ad laryngem & pulmones cum aere deflectere, probabile sit; alter vero in Tract. supra cit. p. 65 seqq. sequentem in modum differit: Dieses aber thut vornehmlich der Spaniol, als welcher so sehr subtil, daß er wegen seiner Leichtigkeit biß in die Lufft-Röhre gehet/ und indem er so scharff ist, dergleichen effectus verursacht; & ulterius: Ingleichen haben ihn diejenigen zu meiden, so an der Lungenucht laboriren, weil er durch die Nase gezogen, durch das runde Loch bey der Nase im Kopffe in dem Halse, und in oder wenigstens an die Lufft-Röhre gehet, und daselbst diese empfindliche Orte irritiret und grossen Husten verursacht.*

IV.

Hoc phænomenon antecedentis veritatem confirmat, cum immediate post copiosam assumptionem, dolor in gula urens, tussis frequens, atque sanguinis sputum, fuerunt exorta, manifesto argumento, pulverem hunc eo usque penetrasse, ibique hos excitasse effectus. Modus perscrutatu haud est difficilis, modo quis pulveris naturam supra explicatam, individui nostri constitutionem cacochymicam, & a calore relaxationem, perpendat consideretque; magnum etiam ejus portionem ad œsophagum una cum saliva simul inter deglutendum delatam fuisse, non adeo improbable videtur.

V.

Ex hoc & antecedente phænomeno clare satis patet, pulverem hunc genuinam polypi nostri extitisse causam, eumque hoc tempore suum sumsisse initium. Quam primum enim caro ejusmodi luxurians enascitur, ut plurimum dolor cessat, indolensque ejusmodi observatur excrecentia.

VI. &

VI. & VII.

Quot capita, tot sensus, dicitur vulgo, & quidem verissime. Unde vero hæc discrepantia? Unde hic inter Medicos dissensus? Audiamus celeberrimum *STAHLIUM* in *Programm. de Dissensu Medicor*: Si jam hoc malum, dissensus nempe mutui, inquit, causa & origo non magis, quam objecti & affectuum dignitas consideretur, fieri non potest, quin pensatis medicina & artis fundamentis, qua experientia & arte absolvuntur, quasi sponte resultet, dissentientes illos aut plane falsa insimulatione inter se mutuo certare: aut rationis, vel experientia, expertes esse, utroque aut alterutrum ad minimum. Sicut enim non semper succedit, ut inter duas contrarias sententias alterutra sit vera, quando videlicet tota relatio, circa medium nempe objectum, circa quod versari debet, non recte instituta est: ita fieri certe subinde potest, ut neutra sibi mutuo oppositarum sententiarum sit vera, sed vel media quædam potius locum habeat, vel si opposita illa a tramite suo oberraverunt, nempe debitum verum respectum ad suum objectum non retinuerunt, plane illa, quam hac via, quærenda sit veritas. Hæc ille. In præsentem autem casu nullum hæcenus medentium rem acu, quod ajunt, tetigisse, inde est, quod neuter malum debite examinarit, inque circumstantias rite inquisiverit, sed suæ tantum opinionis fidæ fidem adhibuerit. Hinc ingens, ulterius l. c. ait *STAHLIUS*, experientia scandalum, & ab omni ævo probabile est, illa & rationis & circumspeditionis experimentalis aliquando inopia, aliquando quoque inadvertentia, ut bonus etiam eventus, licet manifesto laboriosos, & quod sane commiseratione dignum est, tanto magis ipsos laboriosiores, communiter sua arti imputare gestiant medici, & è talibus rebus experientias suas formare aut fovere. Unde, paulo post pergit, profecto nihil familiarius est, quam ut illi, qui nullo rationis aut experientia laboriosiore apparatu subnixas, eoque ipso mira facilitate ipsis commendabiles visas suas methodos & positiones illis, quæ aliter sese habent, non solum apud se ipsos anteferre soleant; sed etiam quacunque, non magis data, quam arrepta, occasione illas diversas insectavi, & tam rebus quam hominibus, apud imperitos contemptum moliri. Hi, si meliorum illorum patientia tandem vim faciant, & defectum propriorum suorum placitorum demonstrationes extundant, quid possunt inde expectare, quam sui quoque circa talia existimationis detrimentum. Quare fit, ut sicuti illi alios apud imperitam plebem, ita se ipsos apud peritorum cohortem, contemptui exponant: adeoque tandem utrinque non tam solum personarum amplius, sed & ipsius artis ludibrium, radices agat. Hi sunt demum fructus illi foetidi atque virulenti, quos multorum inconsideratus atque irrationalis profert Medicorum dissensus atque imperitia, quod sane quam vehementer est dolendum.

IIX.

Hoc non mirum, cum causa genuina non fuerit perscrutata, qua alias rite detecta atque remotâ, nisi *adversaria* occurrat, medicamenta suos edunt effectus speratos, malumque removetur atque cessat.

IX.

Ita genius hominum hodie est comparatus, ut, si non statim animadvertant aliquod levamen, extemplo Medicum priorem deserant, & vel ad alios, vel ad medicastros, currant, vel plane remedia seponant, putantes, naturam optimam mali semper fore medicatricem. Quam perverse autem id fiat, uberrima docet atque testatur experientia, dum sapius h. m. non solum morbus levior in malignum degenerat, sed quoque ob intempestivam ejusmodi remediorum abstinentiam plerumque incurabilis evadit.

X. & XI.

Constituerat equidem æger apud se firmiter, nullum se amplius adhibiturum remedium, sed mali medicationem & ablationem a natura, cujus minister est Medicus, expectaturum: Verum consilium mutabat, aliudque in usum vocabat remedium sat barbarum ac violentum, *peniculum* nempe *ventriculi*, die Magen-Börste, de cujus structura & utendi modo in præsentia, cum res sit notissima, ac paginæ angustia insuper etiam vetat, non faciam verba. Cui autem volupe est, plura de hoc instrumento legere, is *Actor. Erudit. Supplem. T. V. Sect. IV. pag. 183*, binas *Dissert. Jenenses de Excit. Ventric. & de Novo Instrum. Repurgator. Ventriculi*, conscriptas, nec non *Dni D. WOLFII, Phyci Dubensis, gründliche und vollständige Description der sonderbaren und curieusen Magen-Börste*, adeat, ubi voti sui compos fiet. Causam applicationis difficilioris hujus instrumenti, denegatique ejus in stomachum ingressus, ut longis adducamus verbis, opus non est, cum ea evidens sit atque clara. Difficilis enim aditus dubio procul a constrictione & crispatura fibrarum œsophagi, ab hæcenus crebra per remedia acria facta earum irritatione exorta, ortum duxit suum.

XII.

Unde copiosa materia pituitosa mediante peniculo hoc, licet non in ventriculum ingresso, originem traxerit, undeque profluxerit, intellectu adeo difficile non est, modo quis ad glandularum vellicationem atque pressuram, hoc instrumento factam, præcipue in hoc subjecto cacochymico, attendat. Videmus ejus rei veritatem in subjectis perfecte sanis, ubi circumforanei experimento suo vulgari, per pulverem quendam arcanum jactatum erihinum

num

num, sat notabilem viscidæ materiæ quantitatem per os ac nares educere norunt, quam operationem *Catarrhorum Extractionem*, das Fluß-Abziehen, appellitant, eamque præservationis in gratiam sequentem in modum sedulo hominibus svadent atque inculcant. Primo jubent, ut ille, educationem catarri putatitii desiderans, capite sedeat prono; deinde mediante stylo quodam ligneo os diducat; & tertio pulverem jactatum per nares attrahat. Hoc enim factò brevi post, ad omnium adstantium admirationem, per os atque nares notabilis viscidæ ac tenacis materiæ copia effluit, quam baculo vel virgula postmodum ejusmodi agyræ arripiunt, circumvolvunt, extendunt, multumque de ejus nocumento ac periculo, feliciter nunc amolito, garrere & blaterare sciunt. Quis vero prudentium ejusmodi homunicationum non videt vafritiem, non tam proximi sanitatem, quam potius ejus argentum, cupientem & anhelantem? De hac catarrhorum extractione vid. *BONETUS Medic. Septentr. P. I. p. 217*, & *Ephemer. Academ. Naturæ Curios. Ann. I. Decur. I. Observat. 34. p. 110-112*, item in *Append. ad hunc Annum p. 9 sequ.*, nec non *Ann. IX. & X. Observat. 117. p. 283*. Sed mundus vult decipi! Quilibet in se hunc seri effluxum quotidie experiri potest, dummodo methodum indigitatum observet, atque non nihil de pulvere cujusdam vegetabilis acrioris, s. radicis *pyrethri* vel *raphani rusticani*, *euphorbii*, vel *amylø*, (ex quibus hunc pulverem maximam partem compositum, instituto multifario ejus examine, ipsemet deprehendi) naribus imittat. Seri a, hoc modo per nares atq; os effluentis facilem egressionem non parum etiam adjuvat ductuum salivalium peroris diductionem facta apertura, musculorum lenis pressio, proniorque capitis situs, quomodo non fieri non potest, quin majori in copia, quàm alias fieri assolet, humores effluant. *CLUSIUS e Nicol. MANARDE in Simplic. Medic. ex Novo Orbe delat.* corticis cujusdam meminit, qui pulverisatus, & naribus inditus, idem præstat, eumque ob effectum *corticem rheumaticum* vocat, eumque ita describit: *Ex Peru mihi missus est crassus quidam cortex, quem vasta ex arbore ulmo simili, cum amplitudine, tum forma, detractum ferunt: nascitur ad ripas fluminis cujusdam viginti quinque leucis a Lima distantis, nec alibi in India reperitur. Indi in capitis defluxionibus, rheumatismis, aut alioqui corporis gravedine laborantes, hujus arboris corticem in tenuissimum pulverem comminuunt, & naribus imponunt; humores insigniter educit, qua ratione liberantur; quod verum esse ipsi experti sumus.* Hæc ille. Quod verò educita materia adeo tenax observeatur, ut extendi queat, inde est, quod corpus egressa, aerique nunc frigidiori exposita, particulæ calidæ ac volatiliores aufugerint, solasque gelatino-

las & salinas post se reliquerint. Cur autem noster, æger, multâ licet ablatâ pituitâ, nullum plane senserit allevamentum, nemo miretur; causa enim mali præsentis non fuit remota, qua alias imminutâ & ablatâ effectus quoque imminuitur atque cessare observatur.

XIII.

Peniculi applicationem deterioris hujus conditionis veram fuisse causam, quis non intelligit atque evidenter videt? major enim fibrarum ad crispaturam jamjam aptarum irritatio, contractio atque contorsio, fuit oborta, quæ, iisdem non statim in pristinam suam sedem delatis, successive confirmata atque consolidata fuit. Unde & aliter evenire non potuerit, quam ut hac ex causa, accedente simul partium corporis contabescencia & flacciditate, & solidorum & demum liquidorum deglutitio non rite processerit, eaque sensim sensimque difficilior reddita, imo tandem planè ægro denegata, fuerit.

XIV.

Hujus phænomeni rationem clarissime exponunt *phænomen 16 & 17*. Oesophago enim contorto, principium versus solito tenuiori, graciliori, & accedente simul tam parva ejus apertura, non potuerunt non regurgitare liquores paulò liberius absorpti.

XV.

Causa hujus phænomeni plana est; qualis enim nutritio, talis corporis habitus, & virium quoque constitutio.

XVI. & XVII.

Hic primò videmus usum insignem, quem cadaverum sectio, a nullo practitorum, præcipue occasione ad eandem instituendam affulgente, negligenda, sed omni studio atque persuasione quærenda, arti nostræ salutari præstat, cum per eum tanta detegantur, quæ & famæ & vitæ & causarum perscrutationi, & medelæ hujus vel illius mali, alio tempore egregie consuleri observantur. Contorsio oesophagi ab irritatione & contractione fibrarum a remediis antea acrioribus, ad pituitam imaginariam incidendam acceptis, maxime verò à violentia peniculi, fuit excitata atque exorta. Tenuitas & gracilitas inconsueta, nec non apertura solito longe minor & durior, a fibrarum nimia in se strictura ortum duxerunt. Cujus rei veritatem in fune videmus; hujus enim fila, quo laxius sibi invicem incumbunt, eo crassior ille; quo vero arctius inter se cohærent, eo etiam gracilior, tenuior atque durior, observantur.

XIX.

XIX.

Cum polypus noster figuram habuerit vermiformem, cur non contiguus, sed per medium divisus, fuerit observatus, & undenam suas acceperit pedes, res quidem explicatu adeo facilis non est, cum ejusmodi excrescentiarum intus latentium generatio visum nostrum subterfugiat, quo itaque minus debito modo attendere queamus: interim tamen sequentem in modum ejus generationem factam fuisse, mihi concipio. Quamprimum pulvis sternutatorius per fortem inspirationem in gulam fuit delatus, eam non in uno, sed diversis in locis, (en divisionis originem!) ob tunicæ, præcipue hoc in subiecto, teneritudinem & mollitiem, suamque nimiam acrimoniam, statim corrosione aggressus est, unde etiam momentaneus dolor urens, tussis frequens ac molesta, læsionem adhuc multum exasperans, & denique spatium cruentum. Hanc gravem œsophagi læsionem, extemplo pulveris assumptionem insecutam, statim, ut intellectu facile est, excepit humorum viscidorum & acriorum affluxus, qui extra sua vascula delati, in coagulum pedetentim abierunt fibrilloso-carneum, quod, propter continuo ipsi accedens nutrimentum, sensim sensimque in hanc notabilem, partim ob gulæ configurationem, partim etiam ob humores deorsum fluentes, inque suo progressu hederæ arboræ in modum radices spargentes, Stiriacæ instar, excrevisse videtur, molem elongatam pedibus donatam. Unde quoque causam videmus figuræ vermiformis, quam non parum, ut probabile est, adjuvit alimentorum, licet postmodum imminuta, deglutitio. Ab his enim versus inferiora excrescentia hæc sæpius pressa effectum fuit, quo non in corpus globosum aut latum, sed longum atque teres, lumbrici crassioris faciem repræsentans, fuerit commutata. Vellet quis asserere, radices nostri polypi uno eodemque tempore statim post factam multiplicem œsophagi læsionem fuisse exortas, ego ipsi non valde repugnarem, cum non adeo improbable videatur, ex læsione hac, diversis in locis facta, humores egressos, interjectis his intervallis, demum coaluisse; & sic quoque ratio aliqua, & earum ordinis & brevitatis, dari potest. Interim ita conicere liceat, donec quis probabiliora afferat.

XIX.

Materiæ cruentæ particula, quæ ad polypi caput adhæsit, unde eo devenerit, difficile scrutatu non est, modo hætenus dicta si consideremus, & *phenomenon duodecimum* præcipue perpendamus.

XX.

Quod adeo mollis polypus hic fuerit observatus atque pallidus, nulla alia fuit causa, quam quod per tres, & longius ad huc, dies cadaver jacuerit, indeque postea utique aliter evenire non potuerit, quam quo substantia atque color alterati mutatique fuerint.

Quæstio I, II & III.

Quæstiones hæc non protulisset, nisi extitissent, qui mihi easdem enodandas proposuissent. Ne itaque & hi putent, singulare quid in re & arte fundatum se scire atque de isto, ac de vero, opinari, ad eas breviter tamen, daturus sum responsionem. Ad primam igitur quod spectat, respondeo negando, ideo, quod a prioribus annis usque ad initium hujus mali deglutitionis impedimentum non perceperit, quod tamen fieri debuisset, si polypus hic hæreditarius fuisset, dubioque procul iste, cum ejusmodi excrescentiæ perpetuo crescant, ægrum multo citius e vita sustulisset. Exorta fuit autem inde hæc demalo hæreditario imaginario opinio, quod ex defuncti cognatis non nemo aliquando dixerit, matrem & aviam demortui itidem aliquoties ex deglutitione difficili laborasse. Quis verò hoc fundamentum admodum esse lubricum non videt? *Secundam* quod concernit, cano- nem æger in mentem utique revocare debuisset notissimum: Principiis obsta, sero me-
di-

40 Polypus œsophagi inveteratus an destrui & auferri possit

dicana paratur. In principio enim, dolore adhuc sputoque sanguinis durante, remedium convenientium apparatus malo opponi, sicque ejus incremento, apex forte poni potuisset. Tertio, quod plane hoc fuerit impossibile, quæcunque etiam fingantur instrumenta & encheirises, ἀδυναμία adfuit curandi malum. Primo enim manibus pars affecta tractari non potuit, & quis polypum hinc quæsit? deinde, si etiam hic a sede sua vi quadam instrumentali deturbatus & avulsus fuisset, quis hæmorrhagiam, quæ sine dubio hanc operationem periculosissimam fuisset infecutura, compescere, & pro symptomatibus periculosis inde non exoriturus, vel pro non amplius futura ejus germinatione, spondere voluisset?

Sed properandum est ad finem, circa quam hac occasione varia curiosa, & Physica & Moralia, ut: Symbola, Emblemata atque Proverbia, de hocce polypo, a quo, ut supra monitum fuit, malum præsens accepisse dicitur, proferri possent. Cum vero id nimis longum foret, adeat, qui velit: *Gesnerum, Ulyss. Aldrovandum, Mercklinum. Franzii Histor. Animal. Tract. III. c. 6. p. m. 686. CAMERARII Emblemata PICINELLI Mundum Symbolicum, PIERII Hieroglyphica, ERASMI Adagia* &c. ubi abunde desiderium explere poterit suum. Ne tamen vero & hac in parte plane ἀσύμβολος discedam, præsens noster polypus œsophageus, vel voluptatis nocivæ, vel hominis malevoli, sub sinceræ amicitiae larva, alterius detrimentum quærentis, imago esse potest, cum Epigraphe: *Amplectitur, ut Strangulet!* Interea Lectorem Benevolum, hætenus prolata ut æque bonique consulere velit, peramanter peto, Deoque Triuni Optimo Maximo decentissimas pro viribus concessis persolvo grates, cui etiam,

A quo Principium rei dependet, in ipso
Principium ut operis fuerat, sic sit quoque?

Ε ΠΙΜΕΤΡΑ,

I.
A sanguinis qualitate & corporis structura Temperamenta & Mores dependent.

II.
Ingeniorum diversitas a diversa cerebri fabrica ejusque constitutione proficiscitur.

III.
Medicus Moralista multo facilius feliciusque depellit morbos, quam alius hac doctrina destitutus.

IV.
Qui animam rationalem pro nulla substantia, sed mera potentia, ex organorum machinæ humanæ combinatione resultante habent, & scripturæ Sacræ & sanæ rationi contradicunt.

V.
Hypericum fugare dæmones malos, spectra, veneficas & sagas, fabulis annumerandum est anilibus.

VI.
Physiognomia non rejicienda, sed tantum a superstitione purganda est.

ERRATA.

Pag. 4. lin. 21. *dele* punctum. p. 8. l. 17. pro *materie*. lege *materiae*, p. 9. l. 19. pro *Fæsi* lege *Fœsi*, item l. 24. pro *subteri* fugentia lege *subterfugientia*. p. 11. l. 4. post *Æneid* *in*ferre punctum. p. 15. l. 5. pro *hac lege* hæc, p. 18. l. 30. pro *infinira* lege *infinita*, p. 19. l. 15. pro *quandam* lege *quadam*. item l. 23. post l. a. *in*ferre p., p. 20. l. 25. pro *natibus* lege *naribus*, p. 22. l. 18. pro *afferemus* lege *asseremus*, p. 24. l. 16. pro *si* lege *si*.

† (o) †

Fig. 1.

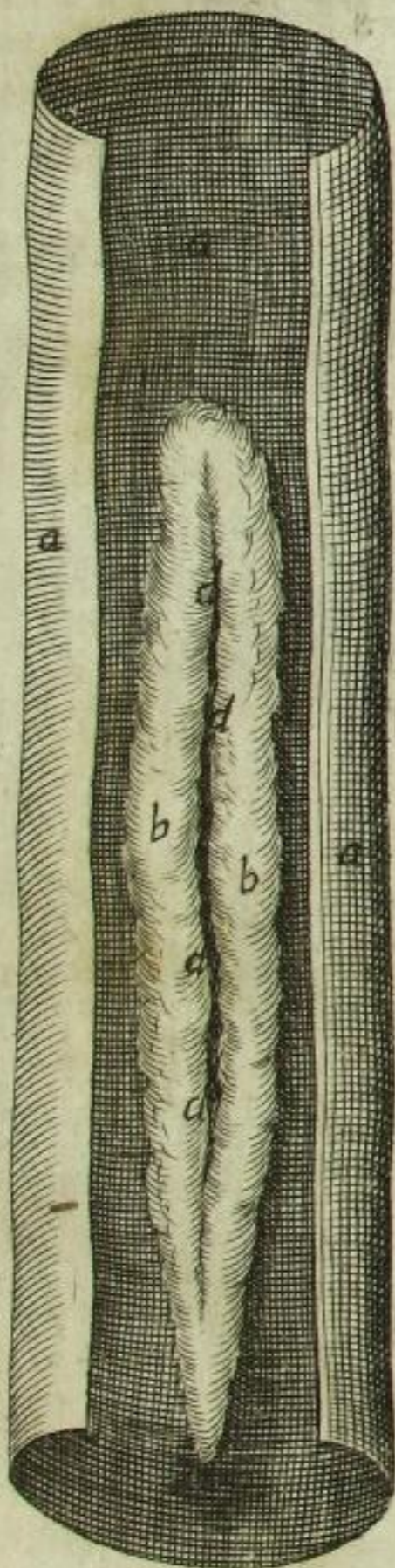

Fig. 2.

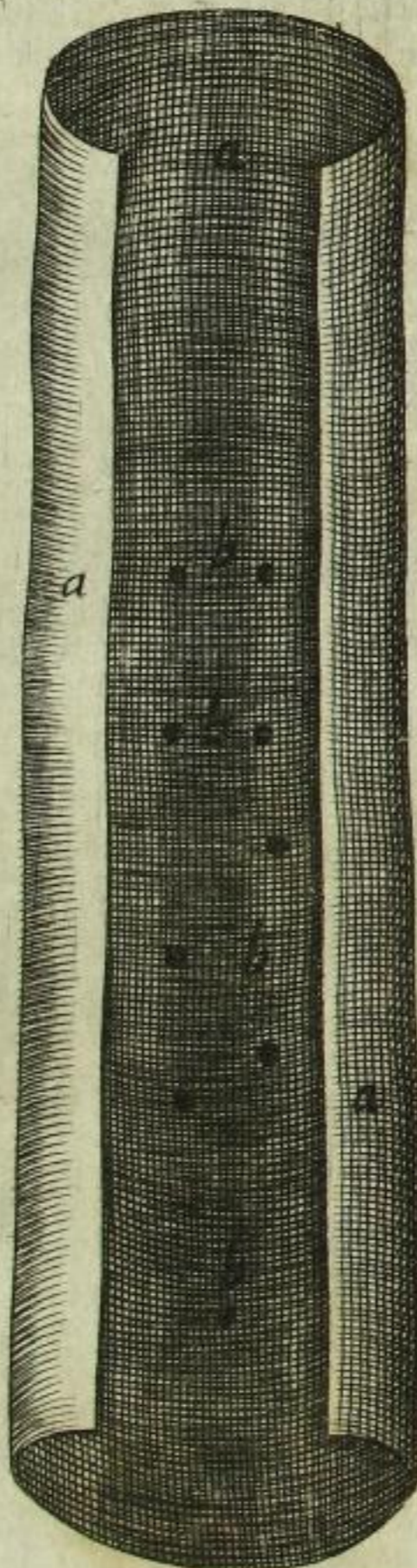
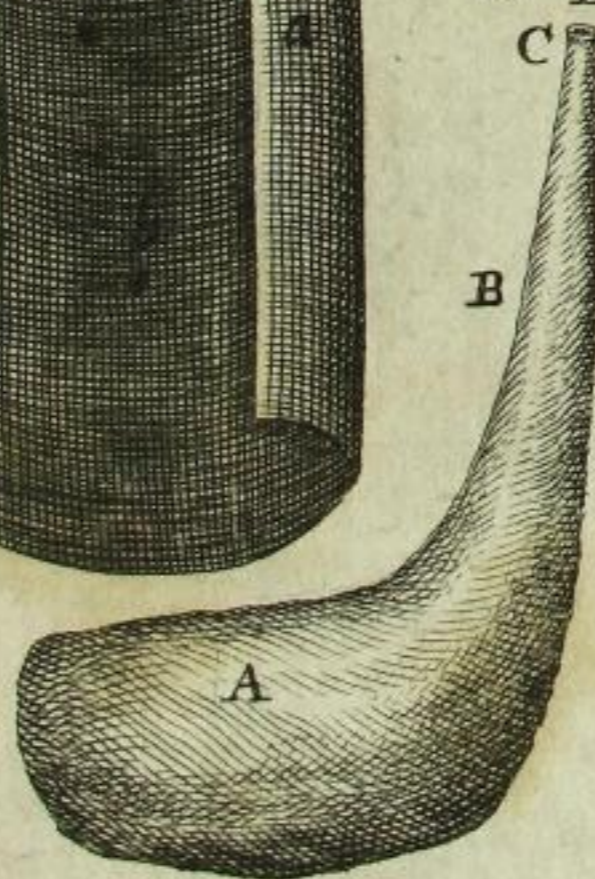

Fig. 3.

Fig. 4.

Chir. 227, 28